

Jebron – Liturgie

Viering van Kerstmis 2022

THEMA: DE TOESTAND IS HOPELOOS, MAAR NIET ERNSTIG (KH MISKOTTE)

Welkom

Aan ieder van jullie, terwijl op deze avond voor Kerstmis de duisternis valt, welkom in onze Kerstviering.

We heten elkaar welkom, want ieder die hierheen is gekomen mag ervaren: ik mag er zijn, ik ben van tel zoals ik ben.

We heten ook welkom de Naam van de ENE – IK ZAL ER ZIJN - die wij onze God noemen, aangesproken met namen van verbondenheid: Moeder en Vader, Zoon en Broeder en Zusterlijke Geest van solidariteit.

Boven onze viering schrijven we als thema: de toestand van vandaag ervaren wij misschien wel als hopeloos, maar toch willen wij ons er niet door laten overweldigen, omdat ons een bron van vertrouwen is aangezegd.

De woorden boven deze viering komen van de protestantse dominee Kornelis Heiko Miskotte, die midden de gruwel van het nazisme vanuit zijn vertrouwen in de trouw van de God van Israël en van Jezus wel de hopeloosheid van velen zag, maar toch de ernst van dat bevrijdend Woord hoger durfde achten dan de propaganda en de slogans van het dodelijk regime waarin ze leefden. Vandaar de vraag: durven wij ons wagen aan hetzelfde vertrouwen?

Om deze grondhouding te symboliseren steken we nu de vier kaarsen van de adventskrans aan. Want vandaag vieren we Kerstmis en bidden en zingen we om licht.

Ritueel, een gebed en een lied rond de 4 kaarsen van de Adventskrans

Tijdens het aansteken van de 4 adventskaarsen bidden we samen gebed:

ENE, onze lieve God,
om licht zijn we gekomen,
licht in donkere dagen,
licht op onze levensweg.

Om warmte zijn we gekomen,
warmte voor koude handen en harten,
warmte die de kou verjaagt.

Om blijheid zijn we gekomen,
blijheid om het feest dat komt,
blijheid met mensen om ons heen.

Om licht zijn wij gekomen, onze lieve God,
Dat voortkomt uit het Licht van uw ogen,
Zegen ons in dit uur van vieren.

Lied: Licht in onze ogen (Liedboek p. 25)

Inleiding op de Schriftlezingen

We hebben als Schriftlezingen bewust gekozen voor twee bekende verhalen.

In beide verhalen zien we telkens enkele mensen op weg gaan.

Het eerste verhaal uit het Oude Testament is wellicht voor jullie een verrassende keuze.

Het tweede verhaal is binnen de context van een kerstviering een vanzelfsprekende keuze.

We hebben die eenvoudige maar tegelijk ook diepzinnige tekst al zo vaak gehoord dat velen hem bijna van buiten kennen.

Om die vanzelfsprekendheid wat te doorbreken kan het goed zijn om ook het verrassende verhaal uit het Oude Testament erbij te horen en het licht van het oude verhaal laten schijnen op het nieuwe.

Misschien zien we dan sporen van nieuwe wegen waar nog geen wegen zijn.

Lied: Open de Schriften (Liedboek p. 47)

Eerste Schriftlezing: Genesis 22 (het verhaal van de binding/het offer van Izaak)

Het geschiedde na deze woorden dat ELOHIEM - GOD Abraham heeft beproefd.

Hij sprak tot hem: Abraham!

En die sprak: HINENI - hier ben ik!

Hij sprak:

neem je zoon, je enige, die je liefhebt, Izaak,

en ga, jij, naar het land Moria

en doe hem opgaan daar ten offer op een van de bergen die ik je zal aanwijzen!

In de ochtend stond Abraham op,,

zadelde zijn ezel, nam zijn twee hulpjongens met zich mee en Izaak, zijn zoon;

hij kloofde hout voor het offer,

stond op en ging naar de plaats die ELOHIEM - God hem had aangewezen.

Op de derde dag hief Abraham zijn ogen op en ziet de plaats van verre.

Abraham sprak tot zijn hulpjongens:

zet jullie hier neer met de ezel,

ikzelf en de jongen gaan tot daar,

we zullen ons buigen en keren dan naar jullie terug.

Dan nam Abraham het hout voor het offer

en legde dat op Izaak, zijn zoon;

in eigen hand nam hij het vuur en het mes;

zo gingen zij samen, die twee.

Maar dan sprak Izaak tot Abraham, zijn vader,-

hij sprak: mijn vader!-

en die antwoordde: hineni - hier ben ik, mijn zoon!

Hij sprak: hier het vuur en het hout,

maar wáár is het lam voor het offer?

Abraham sprak:

*ELOHIEM-God ziet het lam dat hem ten offer wordt gebracht, mijn zoon!-
zo gingen zij samen, die twee.*

*Abraham en Izaak kwamen aan bij de plaats die ELOHIEM-God hem had gezegd
en dáár bouwde Abraham de offerplaats en schikte het stuk hout,
hij bond Isaak, zijn zoon, en legde hém op de offerplaats, boven op het hout.
Abraham strekte zijn hand en nam het mes om zijn zoon te slachten.*

*Toen riep vanuit het verborgene de bode van de ADONAI-DE ENE tot hem en sprak:
Abraham, Abraham!-*

en die antwoordde: hineni - hier ben ik!

*12 De ENE sprak: strek je hand niet uit naar de jongen,
doe hem niets;*

*nu wéét ik dat je groot ontzag hebt voor God,
je zoon, je enige, heb je mij niet onthouden*

Lied: Nu zijt wellekome

Nu zijt wellekome, mens van licht uit Licht. Treed buiten onze dromen met jouw gezicht. Stuur het aan op scheiding tussen dageraad en nacht, nieuwe vredestijden na zoveel man en macht. Kyrieleis!	Nu zijt wellekome, mens van licht in mij, die als een kind wil wonen herboren, vrij, in het land van morgen dat de lieve vrede kent; waar wij zijn geborgen, gezien, aanvaard, erkend. Kyrieleis!	Nu zijt wellekome, langverwachte mens. Dat wij, aan angst ontkomen, verstaan jouw wens: ooit te kunnen spreken van een wereld omgekeerd, waar de kunst van delen voorgoed is aangeleerd. Kyrieleis!
---	---	---

Lukas 2

1 Het geschiedt in die dagen:

er gaat een besluit uit van Caesar Augustus dat elke familie moet worden ingeschreven.

2 Deze -eerste- inschrijving geschiedt als Quirinius landvoogd van Syrië is.

3 Allen zijn op reis gegaan om te worden ingeschreven, ieder naar zijn eigen stad.

*4 Ook Jozef klimt op van Galilea, uit de stad Nazaret,
naar Judea, naar de stad van David die Betlehem wordt geroepen,
omdat hij is uit het huis en de vaderlijn van David,*

*5 om te worden ingeschreven samen met Maria,
die aan hem uitgehuwelijkt is en zwanger is.*

*6 Maar het geschiedt als zij dáár zijn,
dat de dagen vervuld zijn dat zij bevallen moet,*

*7 en zij bevalt van haar eerstgeboren zoon in het open veld;
zij wikkelt hem in doeken en legt hem omhoog in een kribbe,
omdat er voor hen geen plaats was in de herberg.*

*8 Er zijn in die landstreek herders geweest
die in het open veld vertoevend en daar waakten over hun kudde.*

9 Dan staat een bode van de ENE ;

De kracht van de ENE omstraalt hen en ze worden bevreesd met een grote vrees.

10 De engel zegt tot hen: vreest niet!,

want zie, ik kondig u aan: grote vreugde, die voor heel het volk zal zijn:

11 voor u is heden geboren een redder;

hij is een Gezalfde van de ENE, in de stad van David;

12 dit is u ten teken:

ge zult vinden een zuigeling in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe!

13 Plotseling geschiedt het:

bij de engel voegt zich een veelheid van engelen;

zij loven de ENE en zeggen:

14 eer en kracht aan de ENE, déze onze God

en op aarde vrede in mensen van welbehagen!

15 Het geschiedt zodra de engelen van hen weggaan

en terugkeren in het verborgene,

dat de herders tot elkaar gezegd hebben:

komt, laten we naar Bethlehem gaan

en zien het woord dat is geschied en dat de ENE ons heeft bekendgemaakt!

16 Ze gaan met haast en vinden Maria en Jozef, met de zuigeling die in de kribbe ligt.

17 Maar als ze het zien geven ze bekendheid aan het woord

dat tot hen over dit jongetje gesproken is,

18 en allen die het horen verwonderen zich

over wat door de herders tot hen is gesproken.

Lied: Hoever te gaan (Liedboek p. 43)

Overdenking (Paul De Witte)

We kunnen ons goed voorstellen dat jullie nu zitten te denken: waarom hebben ze nu als eerste Schriftlezing gekozen voor dat merkwaardige verhaal van Abraham die schijnbaar door een toch wel vreemde en gruwelijke godheid lijkt opgevorderd te worden om de zoon naar wie hij zolang heeft uitgekeken te offeren.

Om dat verhaal te verstaan moeten we goed leren lezen.

Zoals veel personages uit de bijbel staat ook Abraham daar niet als zomaar een individu, maar op de eerste plaats als representant van zijn volk. Het volk Israël, levend te midden van volkeren met hun willekeur-goden en tegelijk gedreven door de TEGENSTEM van de ENE, die Andere en Bevrijdende God, dat volk laat zich voortdurend verleiden door de roepstem van de goden, die offers vragen, ook mensenoffers en zelfs kinderooffers.

Vandaar dat de stem die Abraham roept niet als de stem van (JHWH) de NAAM van de ENE wordt genoemd, maar wel met de dubbelzinnige godsnaam ELOHIEM. Dit woord is een meervoudsvorm en wijst op die dubbelzinnigheid; het kan vertaald worden zowel door God (zoals in Genesis 1) en dus een andere naam voor JHWH – de ENE, , maar ook door de goden. We kunnen ons dan ook afvragen naar welke stem Abraham heeft geluisterd toen hij zonder enige weerstand en zonder Sara te consulteren op weg ging.

Om een lang verhaal kort te maken: Abraham – het volk Israël – wordt ook in dit verhaal geroepen om in het leerhuis te gaan, om telkens weer te leren dat de ENE nooit, maar dan ook nooit mensen- of kinderofters vraagt. En dat wordt duidelijk in het verrassend slot van het verhaal, wanneer de bode van de ENE op het allerlaatste nippertje de hand van Abraham tegenhoudt wanneer hij zijn liefste zoon wil slachten. Pas dan wordt NAAM van de ENE voor het eerst genoemd in dit onthutsend verhaal.

Dit verhaal vertelt het verhaal van een weg die in gang wordt gezet door de roepstem van 'een' macht, een goddelijke macht, en die wordt gegaan door twee mensen – een vader en een zoon – en die uitloopt op het bevrijdend inzicht dat een god die als een externe autoriteit mensen uitdaagt tot dodelijke offers, dat dergelijke god - met kleine g - radicaal in tegenspraak is met de NAAM van de ENE, die mensen op weg stuurt , niet om offers te brengen maar om op zoek te gaan naar mensen die, zoals Hij, zeggen: "HINENI – HIER BEN IK en dag na dag bereid zijn die NAAM 'IK ZAL ER ZIJN' waar te maken. Deze God gebeurt wanneer mensen kiezen voor een solidaire maar vaak machteloze liefde te midden van schreeuwerige machten die dood voor leven verkopen.

Vanuit deze gedachten wordt Kerstmis het uitgelezen moment om zicht te krijgen op wie dan de God is die we in onze Jebronvieringen en in ons leven telkens weer bij name noemen en aanwezig roepen.

In ieder geval geen god die vraagt of zelfs eist het dierbaarste te offeren (voor Abraham gesymboliseerd in zijn zoon). Geen goden die vandaag rondom ons de plak zwaaien: niet het extreem kapitalisme dat armoede teweegbrengt en mensen meesleurt in de wedloop naar meer; niet de extremisten die mensen verdelen in plaats van samen te brengen; niet het zelfbetrokken protectionisme dat kleine mensen in armoede houdt.

Ook geen god die mee heult met de machtshebbers van deze onze wereld, of ze nu van Oost of West, van Noord of Zuid komen, die erop uit zijn anderen te onderdrukken om zo meer macht te verkrijgen.

Zo belanden we vanzelf bij de tekst van de tweede Schriftlezing, in het zo gekende kerstverhaal, waarin ons wordt verteld over een God die weerloos wil zijn als een kind en waar we, van uit een schijnbare machteloosheid ertoe aangezet worden te zorgen voor de ander, de kleinsten eerst, want déze God heeft geen andere handen dan de onze. Een God die even machtig is als wij bereid zijn de andere mens nabij te komen, vooral zij die in marge worden gedreven door die goden.

Dat verhaal vertelt eveneens over enkele mensen die op weg gaan. Jozef en Maria worden opgevorderd door een macht, namelijk die van de machtigste man van de toenmalige wereld: Octavianus, die zich liet aanspreken als Augustus, de Verhevene, de bijna Goddelijke. Ook zij gaan op weg in hachelijke omstandigheden: een hoogzwangere vrouw en een man onderweg naar een verre en onzekere toekomst.

En ze moeten niet op weg om te gaan feesten maar om zich te laten tellen waarop dan later de belastingen zullen worden op berekend.

De toestand lijkt wel hopeloos, maar toch gaan ze op weg. Het slot van dat verhaal kennen we.

De namen van machthebbers en keizers hebben de geschiedenisboeken gehaald.

Maar wat hier in dit verhaal geschiedt haalt de zich goddelijk noemende keizers en keizerkosters onderuit. Keizers horen niet de schreeuw van hun eigen klein gehouden volk, laat staan de schreeuw van de volkeren die niet tot het eigen volk horen.

Maar in dit verhaal is een door en door ándere God in het spel en aan het werk.

Maria en Jozef zijn getuige van de geboorte van een kind wiens naam is: Jehoshua: JHWH bevrijdt, de ENE bevrijdt, vooral de mensen (hier in het verhaal de herders) naar wie nooit wordt omgezien als het over bevrijding gaat. Dit alles is zo verschillend van wat de geschiedenisboeken vertellen waar heersers als keizer Augustus het voor het zeggen hebben.

Dus deze God, die tegen mensen- en kinderooffers is zoals we bij Abraham konden beluisteren, is ook de God die uitgerekend in een schamel mensenkind zijn gelaat toont en dus mee op weg wil gaan en ervoor kiest om volledig ongoddelijk te worden en wiens macht afhankelijk is van de wegen die wij soms durven gaan. Deze God is niet zomaar overal, zoals we vroeger in de catechismus moesten leren, hij geschiedt enkel daar waar hij wordt binnengelaten in het leven.

Dan kan Kerstmis ook vandaag een vreugdevol gebeuren worden, voor ons in deze soms barre en hopeloos lijkende tijden, wanneer wij het verhaal van déze God tenminste ernstig blijven nemen. Dan kunnen we – Miskotte achterna – zeggen en zingen: de toestand is hopeloos, maar niet ernstig. Het moge zo zijn.

Lied: Stille nacht

1. Stille nacht, angstige nacht dood alom, vrede wacht weerloze mensen op zoek naar een huis naar een riem onder 't bange hart Wie zal wijzen de weg? Wie zal wijzen de weg?	2. Stille nacht, licht in de nacht nu en dan, hier en daar tekens van hoop even weerloos als klein als een verhaal, een geboren kind. Zal het wijzen de weg? Zal het wijzen de weg?	3. Stille nacht, brood in de nacht woord gegeven, weerbare kracht mensen rechtop en liefde volbracht kleinen en armen bij name genoemd Jezus Messias de weg? Jezus Messias een weg!
---	--	--

Intermezzo

Collecte ten voordele van Welzijnszorg

Volgende viering op 8 januari: Nieuwjaarsviering gevolgd door een drink op 2023.

Tafelgebed: Allah Adonai (Tafelgebed 6)

Delen van brood en wijn

Tijdens dit gebeuren beluisteren we het lied van Ramses Shaffy: WIJ ZULLEN DOORGAAN

We zullen doorgaan Met de stootkracht van de milde kracht Om door te gaan In een sprakeloze nacht We zullen doorgaan Tot we samen zijn	We zullen doorgaan Telkens als we stil staan Om weer door te gaan Naakt in de orkaan We zullen doorgaan Tot we samen zijn
We zullen doorgaan Met de weifelende zekerheid Om door te gaan in een sprakeloze tijd We zullen doorgaan Tot we samen zijn	We zullen doorgaan Als niemand meer verwacht Dat we weer doorgaan In een sprakeloze nacht We zullen doorgaan We zullen doorgaan We zullen doorgaan Tot we samen zijn
We zullen doorgaan Met het zweet op ons gezicht Om alleen door te gaan In een loopgraaf zonder licht We zullen doorgaan Tot we samen zijn	

Onze Vader verborgen (Liedboek p. 15)

Slottekst (Kris Gelaude)

Het wonder van de menswording
gebeurt niet in een zee van licht,
niet in straten vol glitter,
niet in de verblindende veelheid
en ver van wie uit is op macht.
Maar naamloos, geborgen,
misschien in het holst van de nacht.

Op plaatsen, ontelbaar,
waar leven wordt doorgegeven,
waar het brood van vertrouwen
vanzelfsprekend met ieder gedeeld wordt,
waar niemand te min is,
geen levende ziel onbelangrijk.

Waar je als vreemde een thuis vindt,

waar eenzaamheid wordt geheeld
en pijn niet vergeten
angst niet meer hoeft
waar men grootmoedig een stap zet,
en nog één, en nog één,
naar verzoening, en eindelijk vrede.

Het kind van de hoop
wordt steeds weer geboren uit mensen.
God, wat een wonder.

Lied: We gaan weer verder vol van hoop (Liedboek p. 57)

Vredeswens en fijn Kerstfeest

Laten we nu elkaar een teken van vrede geven vanuit de woorden van Ghandi die we samen als een soort van geloofsbelijdenis uitspreken:

Laat ons geen vooruitgang noemen waar een ander mens aan ten onder gaat.

Laat ons geen groei noemen waar een ander minder van wordt.

Laat ons geen vrijheid noemen wat een ander het recht ontnemt om zichzelf te zijn.

Laat ons geen gemeenschap noemen waar de minste niet de meeste aandacht krijgt.

Laat onszelf de verandering zijn die we in de wereld willen zien.